

Toplumcu Düşünce Enstitüsü Tartışma Notu

TN - Siyaset/16-005

1 Temmuz 2016

Hazırlayan: Prof. Dr. Hurşit GÜNEŞ

SOSYAL DEMOKRATLAR İÇİN İKTİDARA YÖNELİŞ: CHP'ye Ontolojik Bir Bakış¹

CHP, temel ilkelerini Cumhuriyetin kuruluşundan alsa da, zaman içinde kendisini yenileyen bir özelliğe sahip olmuştur. Bunlardan ilki Demokrat Parti kurulduktan sonra 1946 yılından sonra gerçekleşmiştir. Bir diğeri 1959 yılında gerçekleştirilen 14. Kurultaydaki İlk Hedefler Beyannamesidir. Ancak en önemli değişim 1971-72 yıllarında siyasal sonuca ulaşan Ortanın Solu açılımı ile olan yenilenmedir. Bu süreç içinde geliştirilen söylemler, program çalışmaları, CHP'nin çağdaş anlamda sosyal demokrasiye evrilmesinin başlangıcını oluşturmuş ve bu partinin yeni siyasi kimliğini oluşturmuştur.

Bununla beraber, çok partili yaşama geçildiğinden bu yana CHP gerçek anlamda iktidar olamaması gerçeği CHP'nin kurumsal genetik yapısı üzerine düşünmeyi, CHP'yi ontolojik olarak, varlık felsefesi açısından iyi anlamayı ve çözümlemeyi gerekli kılmaktadır. Bu konuda ciddi tartışmalar, hazırlıklar yapmadan sosyal demokrasi için, CHP için Türkiye'de iktidar yolunun açılmayacağı ortadadır.

Öncelikle bugünkü siyasal durumu incelemek için de öncelikle KÜRESEL GELİŞMELERİ irdelenmesi gerekir. Küreselleşmenin getirdiği değişim ve siyasal akım farklılaşmalarını iyi kavramalıyız.

- 1) 21. Yüzyılın başında Sovyetler Birliği bir siyasi varlık olarak, beraberinde de Sovyetik komünizm bir sistem olarak çöktü. Öte yandan 21. Yüzyılda küreselleşmenin yıktığı temel gerçeklerden biri de 20. Yüzyılın en önemli toplumsal

¹ Bu yazı Devrimci Demokratlar Grubunun 26 Haziran 2016 tarihinde Silivri'deki toplantısında yapılan konuşmadan uyarlanmıştır. İçinden geçtiğimiz dönemde, Sosyal demokratların ve CHPlilerin kişisel ve yönetsel sorunları bir tarafa bırakarak toplumsal sorunlar ve fikirler üzerine odaklanmalarının özellikle çok büyük önem ve değer taşıdığını değerlendiriyor; bu anlamda bu toplantıya bizi davet eden Sayın Dursun Bulut'a bir kere daha teşekkür ediyorum.

ögesi olan klasik anlamdaki sınıf bilinci oldu... Her iki gelişme son derece önemli çünkü her ikisi de Batı solunu kökten etkiledi. Türkiye’de de klasik sınıf bilincine dayalı sol geride kaldı. Ama kimilerimiz hala bu gelişmeyi kavramakta zorlanıyoruz ve içinde olduğumuz bu siyasal sıkıntıyı hala 36 yıl önceki 12 Eylül darbesine tümüyle bağlıyoruz. Nitekim toplumsal yapı değişimi ve sınıf bilincinin kaybolmasıyla Batıda da sendikal yapıların güç kaybettiği görülüyor..

- 2) Post-modern dünyanın en önemli gelişmelerinden biri de kültürel kimliklerin siyasal alanda yer bulması. Kimlik siyasetine CHP’liler (ulus-devlet geleneğinden geldikleri için) öteden beri kuşkulu ve mesafeli yaklaşıyor. Oysa fikrî özgürlerin yanı sıra kültürel özgürlükler de aynı bağlamda savunulmaya değer. İşte bu anlamda günümüzün özgürlük anlayışının çok daha geniş bir perspektife kavuşması gerekiyor.
- 3) Küreselleşme ve kapitalizmin vardığı bu evrenin 3 temel sonucu oldu:
 - a. Siyasal alanda radikalleşme (ABD’de Trump, Fransa’da Le Pen, Avusturya ve nihayet Türkiye)
 - b. Sınıf bilincinin çökmesi
 - c. Aidiyet değişmesi: Ulusal bilincin etnik bilinçle yer değiştirmesi (mikro-milliyetçilik)

Özetle; “fikir” özgürlüğünden, “kimlik” özgürlüğüne geçen bir siyasal yapı deseni ile karşı karşıyayız. Bununla beraber, HDP eski PM üyesi Prof. Erol Katırcıoğlu geçenlerde bir TV kanalında beni de düşünmeye sevk eden önemli bir uyarıda bulundu: “demokrasi farklı fikirlerin uzlaşma çabası siyasetidir. Ama kimlikler üzerinden uzlaşma sağlanamaz.”²

Türkiye yukarıda aktarılan küresel değişimlerin etkilerini elbette yaşıyor. Ancak, bunun yanı sıra YEREL GELİŞMELER de var;

- 1) Türkiye’de İslamcı siyasetin gelişmesi gerçeği var ki, bunda bölgesel gelişmeler kadar, batının da desteği (2002-2009 döneminde) etkili oldu.
- 2) Yine bir başka önemli destek de, aynı dönemde, egemen sermayenin “laiklik”, “ulusal birlik” ve “Sol ekonomik politikaları” itibarsızlaştırma gayretleriydi. Sermayenin bu

² Bununla beraber şunu da ifade edeyim. Sosyal demokrasi ve gelecek konusunda yapılan çalışma toplantılarında çoğu zaman Türkiye’deki Kürt sorunu ve bu sorunun geleceği, ülkenin bütününe olan etkileri ve çözüm seçenekleri de gündeme geliyor. Bu bağlamda anadil konusu da kaçınılmaz olarak ele alınıyor. Resmi dil ulusal bütünlük açısından son derece önemli. Kürt sorunu sadece Kürtlerin değil, aynı zamanda Türklerin de sorunu, deniyor. Bu motto doğru ancak yetersizdir. Çünkü Kürt sorunu artık bir bölgesel bir sorun haline gelmiştir. Kürtler sadece Türkiye’de yaşamıyor ki... Öte yandan Kürt sorunu sadece güvenlik tedbirleriyle aşılamaz tezi doğru olsa da, güvenlik tedbirleri olmaksızın da bir yere varılamayacağı da ortadadır. PKK silahlı bir güç ve bir terör örgütüdür. Unutmayalım, Kürt siyaseti da durağan, homojen bir yapıda değildir. Öte yandan PKK’nın Kürt sorununun bir sonucu olduğunu savunursanız, PYD’yi açıklayamazsınız! 1989’dan bu yana çok şey değişti. Doğaldır ki, bu değişimler karşısında SHP raporu da bugün geçerli olamaz. Ayrıca sadece kültürel ifade özgürlüğü ya da siyasallaşmış bir Kürt hareketi olduğunun yanı sıra ayrılıkçı Kürtlerin bulunduğunu da göz ardı edemeyiz. Kürtlerle Türklerin hiç ayrılmak istemediğini bazı sol gruplar tıpkı MHP gibi savunuyor.

gayreti elbette bu kavramların küreselleşme ile çelişmesinden kaynaklandı. Ve AKP iktidarı aracılığıyla bu konuda çok mesafe aldılar.

En önemli konu ise şudur: 65 yıldır çok partili yaşama girildiğinden bu yana CHP tek başına iktidara gelemediyse, bunun asıl nedeninin anlaşılması gerekir. Bu durum günlük ya da kişisel nedenlerle açıklanamaz.

2013 yılında TBMM'de milletvekili olarak görev yaptığımız dönemde hazırlamış olduğumuz “Adalet Çağrısı” kitabı tam da bu noktada sorunu ele almakta ve irdellemektedir.³ O kitapta temel olarak anlattığımız da Türkiye’nin siyasal yapısının sağ ve sol eksenler üzerine değil, sosyo-kültürel bir yarıma üzerine dayandığıdır. Türkiye’de bir ilerici-batılı yaşam tarzını benimseyen aydınlar vardır, bir de buna tepki duyan gelenekçi-muhafazakâr yaşam tarzını savunan geniş kitle. Ekonomik ya da sınıfsal konular ise bu ayrımın ötesinde kalmıştır.

Bu kitapta da belirtildiği gibi, CHP temel olarak batılılaşma yanlısı aydınlara dayandığı için, geniş kitlenin sosyo-kültürel özlemlerinden kopmakta ve bir türlü iktidar olamamaktadır. Bu durumun ilk defa, ve ancak geçici bir süre ile, 1973 seçimlerinde aşılmaya çalışıldığı biliniyor. O dönemde CHP’den ciddi kopmalara rağmen CHP oylarında artış olmuş ancak bu sürdürülememiş ve kalıcı olamamıştır. Örnek verelim: CHP 1970’lerde gecekondu bölgelerinde daha fazla oy alırdı ama Çankaya’da, Kadıköy’de bugün aldığı oy oranının çok altında alırdı. Belli bölgelerde, merkezlerde oy artışı sağladık. Ama çevrede çok daha fazla kopuş yaşadık.⁴ Yani aslında yarıma daha da derinleşti ve CHP geniş kitleden daha da koptu.

İşte bu anlamda fikrîsel temelli arayışlar, sorgulamalar CHP’nin geleceği açısından büyük önem taşıyor. Bu tür çalışmalar 1969-1972 arası da CHP’nin entelektüel çevrelerinde yapılmıştı. Özgür İnsan ve Toplum dergileri bunun örnekleriydi. Bülent Ecevit, Turan Güneş, Besim Üstünel, Şerif Mardin, Kemal Derviş, Deniz Baykal, Haluk Ülman, A. Naki Yücekök, Cahit Kayra gibi seçkin isimler hep bu merkezlerdeydi. İşte bu nedenle, tıpkı o dönemdeki gibi fikirlere dayalı dünyayı ve bugünkü toplumsal yapıyı daha iyi okuyan çabalara sol çevrelerde bugün büyük ihtiyaç bulunuyor.

Bugüne baktığımızda ise şunu rahatlıkla görebiliyoruz: CHP 65 yıldır iktidar olamayınca adeta buna uygun bir genetik kodlanması geliyor ve bu da muhalefet etmek üzere, muhalefete özgü motifler üzerinden oluşuyor. Bir örnekle açıklayalım; CHP’de 2 numaralı kişi örgütten sorumludur. Oysa ki iktidar adayı bir partide ekonomi politikalarından, sosyal demokrat bir partide de sosyal politikalardan sorumlu kişilerin daha önemli bir konumda olması beklenir.⁵

³ GÜNEŞ, Hürşit; Adalet Çağrısı, Doğan Kitap; (2014)

⁴ ibid., s. 101-102,

⁵ 2012 yılındaki CHP’nin tüzük kurultayında “Tüzük Yazım Komisyonuna” görevlendirildiğimde bu değişikliği (parti politikalarından sorumlu MYK üyelerinin protokolde öne alınmasını ve örgütten sorumlu kişinin de üyeye ve eğitime de bakması) önermiş ancak başarılı olamamıştım. Oysa ki, örgütten sorumlu kişi sadece görevden alma ve atama yetkisi dışında pozitif örgüt yapılanmasıyla ilgilenenecekti. Bir örnek de Meclis grubundan....

Türkiye’ye dönersek, Türkiye bugün üç temel sorun ile karşı karşıyadır:

Birincisi, kuşkusuz *terör ve güvenlik*. CHP bugün çıkıp, “terörü ancak benim iktidarın kalıcı olarak durdurabilir” mesajı verememektedir. Oysa verse ve bu konuda inandırıcı olabilse çok ciddi biçimde siyasal karşılık bulabilir...

İkincisi, *dış politikadır*. Cumhuriyet tarihinin en başarısız dış politikası bu dönemde sergilenmiştir. Ancak CHP bu alandan da fiilen çekilmiş ya da bu yönde bir tercih kullanmış gibi bir izlenim vermektedir. Türkiye Avrupa’dan ve batından kopmaya başlamıştır ve CHP bu konuda üstüne düşen sorumluluğu üstlenememiştir.

Üçüncü alan, inanılmaz boyut ve ölçekteki *muhafazakârlaşma* eğilimidir.

Siyasal yaşamımın çoğunluğunda laiklik ve şeriat endişelerini abartılı ve seçkinci bir tepki olarak nitelemişimdir. Ancak son dönemde ülkemizde hep birlikte bir quasi-İslami (adı konulmamış yarı-İslami) rejimin yerleşmekte olduğuna tanıklık ediyoruz.

CHP ve muhalefet ise daha çok otoriterleşmeden yakınıyor. Doğru; bu yarı-İslami rejim zaten otoriterleşerek oluşuyor. Ancak tarihteki tüm örneklerinde olduğu gibi otoriter rejimlerin bir ömrü vardır. Diktatörlerin yaşamlarının sona ermesiyle otoriter rejimler de sona erer. Ancak dini temellere dayanan rejimler, İran örneğinde olduğu gibi, sonsuz olabilir.

İşte yaşanan bu olgu karşısında, Genel Başkan Kılıçdaroğlu bir strateji yürütmeye çalışıyor. Sağın geçmişinde etkili olup da ancak bugün o etkiyi yitirmiş siyasetçileri partide kritik pozisyonlara getirerek bu muhafazakârlaşma selinden odun kapmaya çalışıyor. Mescit açmalar, Grup konuşmalarında dini referanslar, iftar sofraları hep buna örnekleri oluşturuyor. Ancak bu strateji, olumlu sonuç vermediği gibi, partide de çok ciddi bir fikirsel kargaşa ve kimlik sorununa yol açıyor. Üstelik bu stratejik tercih, CHP’nin kuruluş felsefesiyle bağdaşmadığı gibi, iktidarın siyasal pozisyonunu rasyonalize ederek onu meşrulaştırıyor.

Kısacası, CHP’nin genetik bir değişimi arzulanıyorsa, önce “muhalefette olmak” kısı kacından, tuzağından kurtulması gerekiyor. Çünkü paradoksal bir durum yaşanıyor: iktidar kudretini ve baskısını artırdıkça CHP direnmeye başlıyor ve daha sert muhalefet yapıyor. O zaman da

...Milletvekillerimiz sıklıkla protesto hareketlerine katılıyor, siyaseti yalnızca bir aktivist üslubu ya da nümayişler olarak tarif eden bir yaklaşım içinde yürütüyorlar. Meydanlar tabii ki siyasetin toplum temelinde etkili ve somut olarak ifadesini bulduğu, demokratik siyaset pratiğinin kuşkusuz en temel unsurlarından biri; ancak siyasetin bir o kadar önemli olan temel bir unsuru, toplumun parlamenter siyasette beklediği de ortaya çıkan toplumsal sorunların farklı bir iktidarda çözülebileceğine ilişkin bir siyaset projesini hazırlamak ve topluma bu yönde umut vermek.

iktidara alternatif olabilecek mesajları veremiyor. Unutmayalım, “öfke” oy almaz, “umut” oy alır!

O nedenle CHP açısından bir paradigma değişikliğine ihtiyaç bulunuyor. “Etkin muhalefet” yapacağım derken negatif bir algı sergileyeceğine, “iktidara alternatif” olabilmek için pozitif, umut verici politikaların, vaatlerin açıklanması gerekiyor. Yukarıda değindiğimiz gibi toplumsal sorunlar karşısında, kalıcı çözüm ve politikaların inandırıcı/ikna edici biçimde aktarılması gerekiyor.

Pekiye ne diyeceğiz? Ve neyle iktidar olacağız?

Artık “iyi-olma“ konusu dünyada önem kazanıyor. Bireyler ve toplum, refahın yanı sıra adalet ve özgürlüklerle kendini iyi hissediyor, mutlu oluyor. CHP toplumun karşısına öyle bir manifesto ile çıkmalı ki, kitlelerin ya da bireylerin temelde sıkıntı çektiği konularda karşılık bulsun ve yegâne/tek gerçekçi çözüm olarak görülsün.

Bu manifesto öyle bir ufuk sunabilsin ki, yalnızca CHP’ye oy veren yüzde 25’e değil, vermeyen yüzde 75’e de odaklansın; toplumun farklı kesimlerini de kapsayacak, katılımcılığı ve dayanışmayı öne çıkartacak, geniş toplum kesimlerine güven verecek ikna ve içtenlik özelliklerine sahip olsun.

Bu manifesto öyle bir ufuk sunabilsin ki, işsizliği gençlerin kaderi olmaktan çıkartacak olan tek yaklaşımın sosyal demokrasi, ya da onun partisi olan CHP olduğu konusunda bir genel inanç oluşsun.

Öte yandan, bu manifesto öyle bir ufuk sunabilsin ki, bölgemizi kan gölüne çeviren çatışma ve yıkımlara son verecek tek siyasetin yalnızca sosyal demokrasi olduğu, bunun da yalnızca CHP iktidarında mümkün olabileceği kanısı toplum bilincinde yer etsin.

Özetle, artık temel siyasal paradigmalara değişmesi şart! Artık tomanın üzerinden inip, çok daha çetin bir görevi üstlenmeliyiz. Dardaki vatandaşın mutfağına ve varlığına katkı sağlayacak ciddi politikaları tasarlamalı, bunları basit ve somut bir biçimde dile getirmeli ve nihayet bu vaatleri gerçekleştirmeliyiz...Bu ülkenin daha fazla özgürlüğe ve daha fazla adalete gereksinimi ortada!.